

Offprint

Studia Biblica Slovaca je recenzovaný vedecký časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník VIII (2016), číslo 2

Vydáva Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510.

Vedecké kolégium/Advisory board: Reimund BIERINGER (Leuven, B) – Georg BRAULIK OSB (Wien, A) – Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) – Pavol FARKAŠ (Nitra, SK) – Massimo GRILLI (Roma, I) – Leslie HOPPE OFM (Chicago, USA)

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Badín, SK)
Zástupca šéfredaktora: Jozef JANČOVIČ (Bratislava, SK)
Redaktor pre recenzie: František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie, SK)
Výkonný redaktor: Martina KORYTIAOVÁ (Roma, I)

Redakčná rada /Editorial board: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) – Juraj FENÍK (Košice, SK) – Júlia Daniela ISKROVÁ OP (Ružomberok, SK) – Róbert JÁGER (Košice, SK) – Peter JUHÁS (Münster, D) – Branislav KLEUSKA (Ružomberok, SK) – Róbert LAPKO (Košice, SK) – Libor MAREK (Detroit, USA) – Jaroslav RINDOŠ (Bratislava, SK) – Milan SOVA (Bratislava, SK) – Jozef TIŇO (Bratislava, SK) – Gabriela Ivana VLKOVÁ OP (Olomouc, CZ)

Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Jazyková úprava: Dušan Rončák

Obálka: Martin Mičko

Na príprave publikácie sa podieľali Petr Chalupa, Jozef Hřebík, Gregor Geiger OFM, Štefan Macko, Zuzana Očkajáková a Lucilla Mária Tongel'ová SDR.

Príspevky v slovenčine, češtine a v angličtine (od zahraničných autorov), alebo knihy na recenziu prosíme poslať na adresu redakcie *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), redakcia@biblica.sk.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe, podľa možnosti v textovom editore Microsoft Word. Ak sú používané iné fonty písma pre hebrejčinu a gréčtinu ako v programe BibleWorks, tak upresniť aké, prípadne preposlať používaný font spolu s príspevkom. Príspevok typu štúdia, poznámka alebo reflexia musí byť doplnený abstraktom a jeho anglickou verziou, anglickým názvom príspevku, max. piatimi kľúčovými slovami v slovenčine/češtine a angličtine, zoznamom bibliografie a kontaktom na autora príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov. Upresňujúce podmienky pre prispievateľov sú dostupné www.biblica.sk.

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.

S povolením Arcibiskupského úradu v Bratislave zo dňa 3. júna 2014

Prot. N. 2229/2014

Studia Biblica Slovaca

Printed in Slovakia, 12/2016.

Vychádza dvakrát do roka.

Cena: 6 €

ISSN 1338-0141

EV 3744/09

Liber Annuus LXV (2015)²

Ročenka františkánskej fakulty biblických vied a archeológie v Jeruzaleme (Studium Biblicum Franciscanum) za rok 2015 je venovaná 70. výročiu narodenia profesora biblickej teológie Alfia Marcella Buscemiho. Na prvých stranách je uvedený biografický a bibliografický profil A. M. Buscemiho (5-11). V ročenke je spracovaných 24 vedeckých článkov (23-491), abstrakty jednotlivých príspevkov (493-504) a recenzie piatich vybraných knižných publikácií (505-523). V závere ročenky je uvedená správa o licenčných témach študentov SBF (529) a index *LA* za obdobie 1981–2014 (531-542).

23-48: **Riccardo Lufrani – Jordi Cervera: The Episode of the Bronze Serpent (Num 21:4-9): Exegesis, Topography and Archeology.** Exegetické ťažkosti state o bronzovom hadovi v Nm 21,4-9 spôsobujú, že uvedené verše sú posudzované najčastejšie ako etiologická a/alebo symbolická narácia. V tomto článku taliansky dominikán a archeológ R. Lufrani z École biblique et archéologique française de Jérusalem na základe topografických a archeologických hľadísk rozširuje interpretačný rámec a poskytuje tak novú exegetickú líniu pre čítanie tejto pasáže. Analýza komplexnej interakcie medzi Bohom (אלהים), PÁNOM (יהוה), Mojžišom a ľudom sa rozvíja v štyroch nezrovnalostiach čo sa týka termínov הַנָּחָשׁ הַשֵּׁרָפִים (okridlené/ohnivé hady), אֲרָפִים (ohnivec/seraf), נָחָשׁ בְּרָזָבִים (bronzový had) a הַנָּחָשׁ (had). Autorova analýza pokračuje intertextuálnym skúmaním týchto slov a významom symboliky hada v Starom zákone. R. Lufrani ďalej posudzuje skúmanú pasáž v rámci literárnych a teologických kontextov Knihy Numeri a zameriava sa na údaje o mieste, spomenutom v narácii na ceste medzi Kádešom a zastávkou v Moabe. Keďže geografické indície poukazujú na región Arabah ako zázemie tejto epizódy, autor posudzuje tiež výsledky archeologického a geologického výskumu v ústredných miestach tejto oblasti. V závere šesť biblických a mimobiblických argumentov identifikuje oblasť Faynan ako topografický rámec, ktorý najlepšie zapadá do narácie tejto epizódy. Takýto hmotný kontext poskytuje dejisko a usadenie do skutočných životných situácií a vrhá svetlo na teologickú a symbolickú hĺbku tejto biblickej epizódy.

49-75: **Alviero Niccacci: Due modelli di formazione nell'Antico Testamento.** Odborník na exegézu Starého zákona A. Niccacci sa v tejto štúdií zaoberá formovaním človeka na základe Starého zákona. Príbeh Pentateuchu a stvorenie v Knihe Jób sú dva pramene života a ľudskej formácie vzhľadom na vývoj starozákonnej viery smerom k viere novozákonnej. Posolstvom Mojžiša a Jóba je to, že Boh je Stvoriteľ a Otec, Boh života, ktorý robil a vždy robí dobro voči celému svojmu stvoreniu, a to tým, že dáva radosť a utrpenie. Rovnako Boh používa osoby ako vodcov a orodovníkov: Mojžiš v Pentateuchu a mladý Elihu v Knihe Jób. Každý veriaci je pozvaný prijať osoby, ktoré Boh do jeho

² *Liber annuus LXV 2015*, Editor Massimo Pazzini, Milano: Edizioni Terra Santa – Studium Biblicum Franciscanum, 2016. 544 s. ISBN 978-88-6240-422-8. Distribúcia exkluzívna – BREPOLS: www.brepols.net. Jednotlivé ročníky, počínajúc rokom 1990, sú dostupné v knižnici Kňazského seminára sv. Františka Xaverského v Badíne.

života posielala, a zároveň, keď ho Boh povolá, sám má byť pripravený byť vodcom a orodovníkom pre svojich bratov a sestry.

77-86: **Vincenzo Lopasso: L'elezione di Israele in Malachia 1,2-5.** Kniha proroka Malachiáša 1,2-5 stavia do opozície lásku Jahveho, ktorú má voči Jakubovi, a jeho nenávisť voči Jakubovmu bratovi Ezauovi, ktorý je reprezentantom národov Edomu, ktoré z neho pochádzajú. Profesor V. Lopasso sa snaží prezentovať tému vyvolenia Izraela, prítomnú v Mal 1,2-5, v súvislosti s celkovým posolstvom Knihy proroka Malachiáša. Súčasný záujem o Dvanásť malých prorokov ako o jednu knihu bol základom pre skúmanie niektorých podobností a rozdielov medzi Malachiášom a ostatnými spismi. Uvedená pasáž sa nemá interpretovať ako konflikt medzi Izraelom a Edomom, ktorý je symbolom nepriateľských národov u Prorokov. Skôr je potrebné túto pasáž vnímať v zmysle protikladu vo vyvolenom národe, a to medzi tými, ktorí sú verní zmluve, a tými, ktorí ju porušujú. Tých v Izraeli, ktorí zmluvu porušujú, postihne nešťastie, podobne ako postihlo Edom. Táto pasáž má akosi zdôrazniť potrebu zodpovedajúcej odpovede vyvoleného ľudu na Jahveho iniciatívu.

87-106: **Yoel Elitzur: The Divine Name ADNY in the Hebrew Bible: Surprising Findings.** Autor, profesor na Hebrejskej univerzite v Jeruzaleme, sa v článku venuje výskytu Božieho mena ADNY (435 výskytov v Biblii). Skúmanie ukázalo, že ADNY má funkciu riadneho Božieho mena len u Amosa, Izaiáša a v Knihách kráľov, zatiaľ čo v Pentateuchu, v Knihe Jozue, Sudcov a v Samuelových knihách sa nachádza len v citátoch priamej reči a je použité ako termín oslovenia s významom podriadenia, podobný termínu oslovenia *adoni* „pane“. Oslovenie *adoni* je odvodené od *adon*, kým Božie pomenovanie Adonai je odvodené od *adonim*; obidve pôvodne znamenajú „pán“. Rozlíšenie medzi *adoni* a *adonai* bolo podľa všetkého založené na teologickom koncepte.

107-123: **Gregor Geiger: Das hebräische Pausalsystem: Rezensionen zu E. J. Revell, The Pausal System.** Profesor hebrejského jazyka Gregor Geiger OFM podáva v článku detailnú recenziu na E. J. Revell, *The Pausal System: Divisions in the Hebrew Biblical Text as Marked by Voweling and Stress Position* (Pericope: Scripture as Written and Read in Antiquity 10), ed. R. de Hoop – P. Sanders, Sheffield 2015. Recenzia dopĺňa veľa detailov týkajúcich sa masoretského pauzového systému. Aj keď recenzent vo veľkej miere súhlasí s Revellovými popismi, zastáva názor – na rozdiel od Revellovej štúdie –, že niektoré pauzové formy závisia od prozódie vyjadrenej masoretskými prízvukmi. Článok zahŕňa obsahlu štúdiu podmienok, v ktorých uvedenie priamej reči je označené pauzovými alebo kontextovými formami.

125-133: **Matteo Munari: 'No One Can Worship Two Lords' (Matt 6:24a): Freeing the Logion from the Imagery of Slavery.** Profesor exegézy Nového zákona na SBF skúma v štúdiu význam slovesa δουλεύω v Mt 6,24a. Obraz ľudského otroctva prívlečmi ovplyvňuje interpretáciu Mt 6,24a, a to pravdepodobne aj vďaka podstatnému menu „sluha“, ktoré nájdeme v Lukášovej verzii tohto *logia* (Lk 16,13). M. Munari však v štúdiu berie do úvahy aj kultový aspekt slovesa δουλεύω v biblickej gréčtine. Význam prvej časti výroku by takto mohol byť: „Nikto nemôže uctievať dvoch pánov“, a metafora o sluhovi s dvomi pánmí nebude takto pre interpretáciu tohto výroku nevyhnutná.

135-141: **Frédéric Manns: La guérison de l'hémorroïsse à la lumière de Malachie 3,19-20.** Uzdravenie ženy trpiacej na krvotok obsahuje v prameni Q zaujímavý detail: žena, ktorá chce byť uzdravená, sa dotýka obruby Ježišových šiat. Francúzsky biblista v tomto článku skúma teológiu týkajúcu sa obrúb šiat, a to nielen vo svetle Kníh Numeri a Deuteronómium, ale aj Knihy proroka Malachiáša.

143-155: **Romano Penna: Paolo di Tarso: componenti tipiche e atipiche della sua giudaicità.** Taliansky biblista sa v štúdiu zameriava na sv. Pavla. Uvádza, že Pavol seba a ani iných nikdy nepomenuje termínom „kresťan“. Pavol je a ostáva židom. Avšak jeho príslušnosť k židovstvu má tak typické, ako aj netypické črty. Medzi tie typické, ešte pred zážitkom na ceste do Damasku, patrí horlivosť v prenasledovaní, z tých po damažskej skúsenosti používanie svätých písem Izraela, monoteizmus, eschatologickú perspektívu (vrátane tvrdenia v Rim 11,26, že „a tak bude spasený celý Izrael“). K tým netypickým črtám jeho židovstva treba priradiť nasledujúce: kristofánia na ceste do Damasku, prepracovanie úlohy Tóry, misie medzi pohanmi, paralelné prvky s kultom sviatostí (obidve týkajúce sa krstu v Rim 6,1-11 a Eucharistie v 1Kor 10,6). Čo je isté, je to, že aj keď bol Pavol považovaný židmi alebo židokresťanmi za apostata, sám sa za takého nikdy nepovažoval.

157-178: **Pino Di Luccio: Il battesimo in Cristo Gesù.** Ako adresáti Listu Rimanom rozumeli predložku εἰς v Rim 6,3? Ako chápali výraz, v ktorom sa vyskytuje táto predložka, a ako chápali krst, o ktorom Pavol píše v 6. kapitole Listu Rimanom? Bola táto Pavlova reč pre členov komunity v Ríme úplne nová, alebo vysvetlenie významu krstu v Rim 6,3-4 malo za cieľ pripomenúť a osvetliť im koncepty, ktoré už členovia rímskej komunity poznali? Pavol v Rim 6,3-4 vyjadruje koncepty, ktoré sú sčasti – a pre niektorých členov rímskej komunity – tradičné a známe (Rim 15,15). S vysvetlením „kresťanského“ krstu Pavol tiež objasňuje hľadiská tradičných konceptov, ktoré adresáti listu – alebo niektorí z nich – „nepoznajú“ alebo dobre nechápu. Vysvetlením krstu v Kristovi Ježišovi Pavol odkazuje na eschatologické prísľuby späté s chrámom, dokonané smrťou a vzkriesením Ježiša a darom Ducha Svätého. Po rozprávaní o krste v Prvom liste Korinťanom (1Kor 3,16; 6,11; 10,1-4; 12,12-13) a v Liste Galaťanom (3,27) Pavol, ešte pred tým, než príde do Ríma, znova v liste pre komunitu v Ríme vysvetľuje „kresťanský“ krst a predpokladá, že títo adresáti už poznajú obsah jeho predošlých listov (Rim 16,3-5; 1Kor 16,19). Vernosť voči chrámu jednej skupiny Ježišových učeníkov žijúcich v Ríme a „aktualizovaná“ eschatológia ďalšej skupiny, môžu vysvetľovať dôvod, prečo Pavol explicitne nespomína chrám, keď hovorí o „kresťanskom“ krste. Pre prvú skupinu opomenutie je zamerané na poukázanie na zmysel jeruzalemského chrámu po smrti a vzkriesení Ježiša, ktoré sa oslavovali rituálom krstu. Pre ďalšiu skupinu opomenutie chrámu je zamerané na objasnenie časového a posvätného významu „kresťanského“ krstu vo vzťahu k eschatologickému chrámu. Vysvetľovaním krstu v Liste Rimanom sa Pavol obracia na členov komunity, ktorí sú tiež pohanovia. Explicitná zmienka o chráme by mohla byť dôvodom, že ju táto komunita, ktorá bola viac oboznámená s funkciou a významom pohanských chrámov než s významom chrámu v Jeruzaleme, nepochopí.

179-191: **Gregor Geiger: Röm 14,21 und kosherer Wein.** V Rim 14,21 sv. Pavol uvádza: „Dobre je nejesť mäso a nepiť víno ani nič, čo pohoršuje tvojho brata“.

Mäso je v tomto kontexte spomenuté už skôr (Rim 14,2), kým víno nie. Autor sa v štúdiu snaží ukázať, ako odmietnutie konzumácie mäsa a vína môže byť vysvetlené zákonmi *kashrut*, podľa ktorých mäso a víno sú kóšer, len ak sú vyrobené židmi. Problémom je, že tieto zákony nemožno overiť pre obdobie Nového zákona. Štúdia nemeckého františkána analyzuje množstvo textov z obdobia druhého chrámu, spomínajúcich židov, ktorí sa zdržiavajú mäsa a vína v pohanskom prostredí. Toto vysvetlenie zapadá do interpretácie „slabých“ v Ríme ako židokresťanov, ktorí pokračujú v zachovávaní židovskej *halachy*. V dôsledku rozdelenia židov a židokresťanov v Ríme židokresťania nemali žiadnu možnosť, aby si zaobstarali kóšer mäso a víno. Preto sa teda oboch úplne zdržiavali.

193-229: **Samuele Salvatori: Paolo servo di Dio e padre dei Corinzi in Cor 1–4.**

Taliensky autor sa v štúdiu zameriava na úlohu Pavlovej apoštolskej služby v 1Kor 1–4. Podľa mnohých komentátorov je centrálnou témou týchto štyroch kapitol apoštolovo nabádanie k jednote, adresované Korint'anom. Pavlovo odôvodnenie ukazuje, že základom rozdelenia v komunite je nesprávna predstava apoštolovej úlohy, ktorá je založená na ľudskej múdrosti. Z tohto dôvodu opisuje evanjelizátorov ako pomocníkov a služobníkov Boha pre dobro veriacich. Autor v článku ukazuje, že základom svedectva pre komunitu je v prvom rade Pavlovo apoštolské poslanie a jeho príklad vernosti logike kríža. Pavol vyzýva Korint'any, aby ho napodobňovali vzhľadom k tomu, že je „otcom“ komunity, ktorú vytvoril hlásaním evanjelia. Predložená interpretácia môže byť podľa autora kľúčom k interpretácií celého listu.

231-247: **Leonardo Giuliano: La dispositio di 1Cor 12–14: una proposta di composizione.** Taliensky biblista v článku skúma argumentatívnu časť 1Kor 12–14. Výskum zameriava na diskurzívnu dynamiku jednotlivých literárnych jednotiek. Mnoho odborníkov v histórii exegézy sa zaoberalo rétorickým *dispositio* tejto časti. Predložená štúdia talianskeho biblistu L. Giuliana chce poukázať na vzťah medzi *dispositiones* rétorických mikrojednotiek a určením rétorického žánru celej časti. Argumentatívne usporiadanie (od plurálu k singuláru a naopak) sa opakuje vo všetkých diskurzívnych častiach a je veľmi dôležité pre určenie rétorického *dispositio*:

1Kor 12,1-6 (*Exordium: principium + insinuatio*); 1Kor 12,7 (*Propositio*); 1Kor 12,8-31a (*Argumentatio*: vv. 8-11,12-31a); 1Kor 12,31b (*Transitus*); 1Kor 13,1-3 (*Exordium + propositio*); 1Kor 13,4-7 (*Argumentatio = laudatio*); 1Kor 13,8-13 (*Argumentatio = comparatio*); 1Kor 14,1a (*Commoratio*); 1Kor 14,1bc (*Propositio*); 1Kor 14,2-36 (*Argumentatio*: vv. 2-5,6-19,20-25,26-36); 1Kor 14,37-40 (*Peroratio*). Veľkoleposť a honosnosť charakterizujú celú časť 1Kor 12–14.

249-257: **Antonio Pitta: I gradi della mimesi nella Lettera ai Galati.** V Liste Galaťanom nie je prítomný explicitný jazyk argumentatívnej a antropologickej mimézy. V liste ho však nájdeme implicitne prítomný na troch miestach, v ktorých Pavol používa obidve spomenuté formy mimézy. V Gal 2,15-21 mimézy alebo vylíčeniu reči, ktorú predniesol Pavol pri udalosti v Antiochii, slúži na osvetlenie úplnej autobiografie Gal 1,13–2,21. Jej úmyslom je primäť Galaťanov, aby napodobňovali Pavla v pridržívaní sa Božej milosti. V Gal 3,5-6 a 4,28-31 mimézy príbehu o Abrahámovi a jeho potomkoch má úmysel poukázať na to, že človek sa stáva Abrahámovým potomkom skrze rovnakú vieru a nie skrze Mojžišov zákon a obriezku. V Gal 4,12-20 Pavol pripomína prvú evanjelizáciu

v Galácii s úmyslom povzbudiť Galaťanov, aby nasledovali jeho príklad, a to nielen keď je medzi nimi prítomný, ale tiež v čase jeho neprítomnosti a v čase, keď Galaťania musia čeliť zvädzaniu Pavlových oponentov. V situáciách, keď hodnoty ako evanjelium, milosť a sloboda, ktoré charakterizujú náboženskú identitu Galaťanov, sú v nebezpečenstve, iba mimézis – ktorá znamená reprodukciu pôvodného modelu, ktorý treba nasledovať – umožňuje odovzdávanie tejto identity.

259-281: **Sandro Carbone: Il discernimento dello Spirito in San Paolo.** Kresťan je nové stvorenie, duchovné bytie, ktoré dynamicky rastie v súlade so vzkrieseným Kristom. Naplnený Božou láskou (ἀγάπη), vyliatou do srdca Duchom Svätým, kresťan viac a viac vzrastá v poznaní (γνώσις) tajomstiev ľudstva a Božieho konania v jeho živote, aby tak vždy plnil Božiu vôľu. Nakoniec získava nové srdce (καρδία), novú myseľ (νοῦς) so zreteľom na intelektuálny prvok, ktorý zahŕňa pochopenie, poznanie a múdrosť; a morálnu intuíciu (αἴσθησις) a obnovené svedomie (συνείδησις) so zreteľom na aspekt správania. Cez tieto schopnosti v duši je schopný uviesť do pohybu proces *scrutatio* reality okolo neho a dokáže sa intelektuálne otvoriť Božiemu osvieteniu (*revelatio*), aby tak aktualizoval správne rozoznanie Božej vôle, premyslené a preskúmané (κρίνω, δοκιμάζω), a to v premenlivých okolnostiach života a uskutočňoval ich.

283-313: **Alessandro Cavicchia: Quale potere e quale compimento? La regalità di Gesù Nazareno e la dissolvenza dei poteri mondani. Struttura e significato di Gv 19,16-42.** Taliansky biblista A. Cavicchia OFM sa v štúdiu zameriava na štruktúru a význam časti Jánových paší (Jn 19,16-42). Tejto časti sa už venovalo veľa biblistov a priniesli jej rôzne interpretácie. Na ich základe táto štúdia ponúka syntaktickú a formálnu analýzu textu a osvetľuje celkovú textovú štruktúru. Takto autor poukazuje na centrálnosť tematiky naplnenia: Ježiš vedomým prijatím svojho umučenia a smrti dovádza k naplneniu Písma (19,24.36-37) a Otcovho plánu (19,28.30). Evanjelista usporiadaním textu a svojou jemnou iróniou ukazuje postupný neúspech a postupné miznutie svetských mocností, kým Ježišova kráľovská hodnosť je paradoxne potvrdená. V dôsledku toho apoštoli získajú Božie adoptívne synovstvo a čitateľ je pozvaný k viere.

315-349: **Cesare Marcheselli-Casale: Il Sommo Sacerdote i sacerdoti il popolo sacerdotale (Lettera agli Ebrei).** Pasáž Listu Hebrejom 8,1-2 má všetky prepoklady, aby bola považovaná za najvýznamnejšiu časť (zlatý klinec) Listu (pojednania) Hebrejom. Sú v nej použité série literárnych prvkov a vlastných zmyslov; iné podobné oddiely ju ďalej rozvíjajú. Ježiš Kristus je „Najväčší Veľkňaz“, jediný, nový a večný; nie ako iné postavy veľkňazov. Tak sú jeho kňazi a kňazský ľud pútnikmi vo viere (12,18-21.22-24) v kontinuite s generáciou púšte („Putovanie po púšti“: 12,1a). Túto púť inicioval on sám, on, ktorý ju podstúpil a ktorý ju zavíšil (12,2a). Toto je hlavnou témou tohto „pojednania“. Tieto fakty sú vzácnym výsledkom bádania historicko-kritickej metódy, ktorá ako prioritu vyžaduje zameranie na text a jeho „prostredie“. Rovnako kritická pozornosť je vždy vo svetle, ktoré vyžaduje: „post-redakčnú dialogicko-naratívnu štrukturovanosť“, vývoj historicko-kritickej metódy, istú pozornosť voči „psycho-antropologickej dynamike“ textu ako „živého organizmu“ spolu s dobre zdôvodnenou konklúziou počnúc „lexikalitou po inter-kontextualitu“. Táto štúdia zaznamenáva túto dynamiku medzi exegétmi a snaží sa zdôrazniť harmonickú konvergenciu medzi dvomi momentami: redakčnou literárnou

štruktúrou (autorov komentár 2005) a post-redakčnou dialogickou štruktúrou (potrebné venovať pozornosť štúdiám autora od roku 2005 po prítomnosť).

351-378: **Francesco Piazzolla: La γυνή dell'Ap: funzione materna e sponsale della chiesa.** Symbol ženy (γυνή a νόμφη) je v knihe Zjavenia rozvíjaný prostredníctvom jej úlohy ako „matky“ veriacich a Baránkovej „nevesty“. Jej postavenie sa mení, je ovplyvnené na jednej strane útokmi Zlého a na strane druhej Božou pomocou (kap. 12). Božie víťazstvo nad Satanom (12,7-9) a triumf mučeníkov (12,11) predstavujú istotu úspešného konca komunity na javisku eschatológie. V dejinnej fáze predstavenej púšťou (12,6.14) hrozí nebezpečenstvo zámeny Cirkvi s negatívnym obrazom ženy – Babylonu, ak sa bude pridzhať falošnej doktríny a nesprávneho spôsobu života, ktoré sú obsiahnuté v symbole ženy Jezabel (2,20-21). V priebehu času sa teda komunita musí pripraviť na definitívny okamih svadby (19,7; 21,2.9), kedy sa vyvinie do symbolu mesta – Jeruzalema; obrazu transcendentnej koexistencie (kap. 21). Reč ženy-Cirkvi sa nezastaví ani do budúca, na konci knihy autor predstavuje komunitu v jej súčasnej pozícii ako „nevestu“ (22,17), ktorá spolu s Duchom volá prichádzajúceho Krista, pretože on privedie do naplnenia nebeskú svadbu.

379-386: **Giovanni Loche: Una Via Crucis nel 1431. La testimonianza del pellegrinaggio di Mariano da Siena.** Profesor archeológie na SBF sa v článku venuje textu, ktorého autorom je taliansky kňaz Mariano da Siena žijúci v 15. storočí, ktorý putoval do Svätej zeme. Článok je zameraný na niektoré elementy počiatkov pobožnosti *križovej cesty*. Ide o rovnakú trasu, ktorou šiel Kristus, nesúci *patibulum* z Pilátovho *Praetoria* na Kalváriu. Skúmaný text je veľmi dôležitý. Opisuje miesta, ktoré bolo možné vidieť a navštíviť, a zároveň opisuje podmienky, v ktorých sa v tej dobe uvedené miesta „nachádzali“. Itinerár *Via crucis*, vylíčený Marianom zo Sieny, bol iný než aktuálny itinerár križovej cesty. Rozdiel sa týka jednotlivých zastavení a ďalších miest. Preto sa v tejto štúdií autor pokúša predstaviť kritický text obohatený poznámkami a komentárom k textu Mariana zo Sieny. Svoju pozornosť venuje časti cesty, ktorou sa šlo vo vnútri hradieb Jeruzalema.

387-405: **Asher Ovadiah – Sonia Mucznik: Dionysos in the Decapolis.** Tento článok tvorí syntézu umeleckých médií – architektonických, sochárskych a maľby na múr – a epigrafických a numizmatických údajov. Tieto umožňujú preskúmanie úlohy Dionýza v živote ľudí v mestách Dekapolisu, zvlášť náboženskú prax v rímskom období. Rozličné nálezy zdôrazňujú umelecko-vizuálno-estetické aspekty jeho kultu v tých mestách, kde bol uctievaný. Autori prichádzajú so záverom, že pravdepodobne sa Dionýzov kult vykonával na štátnej a občianskej úrovni a je možné, že aj v privatej sfére.

407-429: **Francesco Testaferri: Magdala: una cittadina al tempo di Gesù. Breve storia delle fasi dell'esplorazione archeologica.** Profesor biblickej archeológie z Teologického inštitútu v Assisi v štúdií predstavuje dejiny fáz archeologického výskumu Magdaly, mesta spomínaného v evanjeliách. Najprv sa venuje pozoruhodnej a priekopníckej práci vedenej františkánmi z kustódie vo Svätej zemi v 70. rokoch 20. storočia. To dopĺňa o niekoľko informácií z vykopávk, ktoré konalo Israel Antiquities Authority, a predstavuje výsledky posledných štúdií, ktoré robili súčasne centrum pre

Magdalu a tzv. *Magdala projekt*. Berúc do úvahy archeologické materiály, sa postupne vytvára obraz Magdaly ako skutočného mesta v Ježišových časoch.

431-452: **Gianantonio Urbani: Il villaggio/città di Nain: archeologia delle architetture di un paesaggio antico.** Taliansky biblista a archeológ sa v uvedenom článku pokúša identifikovať pozostatky starobylých budov v dedine Nain (Dolná Galilea – Jezraelské/Ezdralonské údolie). Akýmsi východiskovým bodom sú pozostatky starobylej mešity, ktorá sa dnes nachádza na súkromnom pozemku a ktorú už poznali a opisovali cestovatelia a pútnici v neskorom 19. storočí. Prvá oblasť bola skúmaná vo vzťahu k okolitému prostrediu. Je predovšetkým vidieckeho typu a dnes už opustená. Ďalšou oblasťou, ktorá bola skúmaná, sú starobylé vodné zdroje ako strategický a ústredný bod ekonomického a spoločenského života dediny. Na záver sa výskum zamerá na náboženské centrum súčasnej populácie v Nain, a to na svätyňu františkánskeho kostola a modernú mešitu. Tieto budovy sa spomínajú už v byzantských časoch.

453-469: **Debra Foran – Annlee Dolan – Steves Edwards: The First Season of Excavations of the Khirbat al-Mukhayyat Archaeological Project.** Prvá časť archeologického projektu Khirbat al-Mukhayyat sa zamerala na vykopávky v troch oblastiach: Oblasť A pozdĺž južného svahu akropoly. Oblasť B smerom k južnej časti akropoly. Oblasť C lokalizovaná na plošine na severe akropoly. V oblasti A boli nájdené pozostatky hradieb (východ – západ) a keramika, ktorú možno datovať do obdobia od železnej doby po neskorú byzantskú/skorú islamskú dobu. Vykopávky v oblasti B boli zamerané na dve námestia a odhalili roh veľkej helenistickej budovy. V tejto oblasti sa tiež našlo niekoľko neporušených helenistických hrncov. Hoci centrálna časť oblasti C neobsahovala architektúru, predsa bola odkrytá inštalácia vytesaná do skaly a rezervoár s omietkou, ktorý možno datovať do helénskej doby. V západnej časti oblasti C bola tiež nájdená veľká stupňovitá omietkou lemovaná inštalácia.

471-481: **Rosario Pieri – Asher Ovadiah: A Greek Dedicatory Inscription Found in the Church of the Holy Sepulchre, Jerusalem.** Autori sa v článku zaoberajú dedikačným nápisom, ktorý sa našiel v rotunde Kostola Svätého hrobu koncom 60. rokov minulého storočia. Nápis sa dotýka rôznych povinností a služieb anonymného dobrodinca-dedikátora, ktorý bol tiež angažovaný pri konštrukčnom projekte pravdepodobne v Cesarea Maritima, hlavnom meste provincie. Nápis je vyrytý do zlomeného sivého žilkového mramorového stĺpu, čo predpokladá, že bol ťažený v Proconnesus (ostrov Marmara) alebo v Dokimeion (Frýgia) v Malej Ázii. Prežila iba tretina obvodu stĺpu. Možno predpokladať, z hľadiska verejného charakteru nápisu, že stĺp kedysi stál na verejnom mieste. Zdá sa, že stĺp bol prinesený do Jeruzalema z Cesarea Maritima spolu s inými mramorovými vecami (stĺpy, dosky, sochy atď.), a to buď v 11. storočí alebo v čase križiakov v 12. storočí a bol použitý ako dlažba v kostole. *Terminus post quem* skúmaného nápisu vzhľadom na rôzne nepriame dôkazy je 231–232 po Kr. a jeho datovanie môže siahať až do 3. stor. po Kr.

483-491: **Émile Puech: L'inscription grecque de la cuve baptismale de Tabgha.** Francúzsky odborník na rukopisy od Mŕtveho mora sa v článku zaoberá gréckym nápisom na krstiteľnici v Tabghe. Krstný prameň vyrezávaný v tvare kríža, ktorý je dnes vlastníctvom benediktínov v Tabghe, pochádza z Beit-ʿAwwa niekoľko kilometrov západne

od Hebronu. Pod vonkajšou hranou krstiteľnice je grécky dedikačný nápis pre krst pokánia v mene Krista a Spasiteľa. Autorom nápisu je kňaz Ku(i)tianos.

*Vavrinec Radoslav Mitro OP
Dominikánsky konvent
Mäsiarska 6
040 01 Košice*

Contents

Treaties

<i>Ian YOUNG</i> Manuscripts and Authors of the Psalms	123- 136
<i>Alan Ján DELY</i> Typological Significance of Number Forty in Lucan Writings	137-159
<i>Helena PANCZOVÁ</i> Verbal Aspect in Biblical Greek: A Concise Description of the Grammatical Category with Its Equivalents in Slovak and English	160-183

Notes

<i>Blažej ŠTRBA</i> The Jordan Stopped Flowing in Josh 3:17	184-193
--	---------

Abstracts and reviews 194-xxx

Communications and references xxx-xxx

Obsah

Štúdie

Ian YOUNG

Manuscripts and Authors of the Psalms 123-136

Alan Ján DELY

Typologický význam čísla štyridsať v Lukášových spisoch 137-159

Helena PANCZOVÁ

Slovesný vid v biblickej gréčtine: stručný opis gramatickej
kategórie a jej ekvivalenty v slovenčine a angličtine 160-183

Poznámky

Blažej ŠTRBA

Pozastavený Jordán v Joz 3,7 184-193

Abstrakty a recenzie 194-xxx

Správy a oznamy xxx-xxx